

— ki *Keynes* binasının temel taşıdır — istihdaf ederek, haklı olarak tenkit etmektedir. Müellif, *Keynes*'in tek bir ferdin hareketine ait olan psikolojik kanun (psychological law) ile bütün ekonomiye râci olan mecmu istihlâk temayülû arasındaki münasebetlerin meselesini kâfi vuzuhla ele almadığını belirtiyor.

Nihayet Prof. *Perroux*, *Keynes* teorisinin kendi namına iddia ettiği umumîlik hakkında şüpheler izhar etmektedir. Bu teorinin, ancak istifade edilmeyen bir istihsal kapasitesi, kullanılmıyan ham maddeler ve emek güçlerinin mevcudiyeti halinde tasavvur edilebileceğini ifade ediyor. Esas itibariyle tetkik edilen teorinin bir depresyon teorisi olduğu neticesine varıyor. Bu son tenkit de yerinde görünmektedir. Ayrıca tam istihdamın mevcut olduğu müstakar bir devre esnasında istihsal âmillerinin tahsisi meselesinde klâsik nazariyenin tekrar muteber olacağını kabul etmesine rağmen, *Keynes*, tam istihdamın icap ettirdiği büyük ölçüdeki Devlet müdahalesinin klâsik nazariyenin istilzam ettiği serbest fiyatlar mekanizması ile nasıl telif edileceğini göstermiyor ve bu meseleyi biraz muallâkta bırakıyor.

Hülâsaten, Prof. *Perroux*'nun ders notlarının birinci kısmı, şimdiye kadar hissedilen bir boşluğu muvaffakiyetle doldurmaktadır. Bunların yakın zamanda kitap halinde çıkmaları çok şayanı temennidir.

Osman Okyar

—————

Türkiye Millî Geliri 1943 ve 1944. — İstatistik Umum Müdürlüğü, Yayın No. 275. — Ankara 1947. — 293 sahife.

Memleketimizde millî gelir konusu üzerindeki çalışmalar çok yenidir. Bu hususta ilk olarak ciddi tetkikatı «Konjonktür Servisi» ne medyun bulunmaktayız. Bu servis, millî gelir mevzuuna temas eden iki etüd neşretmiştir. Bunlardan 1935 yılında yayınlanan ve 1927 ile 1933/34 senelerine ait neticeleri ihtiva eden broşür [1] gayet muhtasar olup, esaslı bir tetkik mahsulü olmaktan ziyade, ilk bir deneme mahiyetinde bulunmaktadır. 1937 de neşredilen ikinci broşürde [2], 1933/34 - 1935/36 yıllarına ait olmak üzere, üç senelik millî gelirin tespitine çalışılmıştır. Almanyadan celbedilen mütehasıslardan *Eppenstein*'in nezareti altında ha-

[1] Konjonktür Servisi: «Millî gelir», seri I, No. 2, 1935.

[2] Konjonktür Servisi: «Türkiye millî geliri», Seri I, No. 7, 1937.

zırlanan bu etüdde, millî gelirin *istihsal cephesinden* tahmini cihetine gidilmiştir.

Son olarak, İstatistik Genel Müdürlüğü, bu mevzudaki çalışmalarını «*Türkiye millî geliri, 1943 ve 1944*» adlı eseriyle efkârı umumiyeye arz etmiştir. Bu eserde mevzuun teorisi üzerinde durulmuş, millî gelirin *teknik hesap ameliyelerinin* açıklanmasıyla, iktifa olunmuştur. Varılan neticelere göre, 1944 yılında, nüfus başına isabet eden gelirin iştirak kudreti harpten önceki seviyeyi aşmış bulunmaktadır. Bu neticeye iştirak etmemekle beraber, eserin birçok faydalı malûmatı ihtiva ettiği kabul olunmalıdır; bununla beraber, müphem tarafları ve hattâ usul hataları da eksik değildir. Rastlanan başlıca tenkidi mucip hususları aşağıdaki şekilde hülâsa etmek mümkündür:

1) Millî gelirin *istihsal tarikiyle* hesaplanmasında karşılaşılan müşküllerden başlıcası, *tekerrürlerin önlenmesi* meselesidir. İstatistik Umum Müdürlüğü muhtelif iktisadî grupların safi istihsal kıymetlerini cemederken, bu cihete lâzımgelen ehemmiyeti atfetmemiştir. En evvel, safi istihsal ile gelir mefhumları arasında bir tefrik yapılmamış olması dikkati çekmektedir. Malûm olduğu üzere safi istihsal, imalât veya istihraç ameliyesinde sarfedilen iptidai ve yardımcı maddelerle mahrukat bedellerinin, satış fiatıyla ifade olunan imalâttan tenzil edilmek suretiyle elde edilen kıymete denir. Bu itibarla, safi istihsal kıymetleri aşağıdaki unsurlardan tereküp eder:

- İşçi yemviyeleri
- Memur ücretleri
- İçtimaî yardımlar
- Müteşebbis kârları
- Satış masrafları
- Vergiler
- Bakım masrafları ve amortismanlar
- Bazı nakil masrafları
- Kira bedelleri
- Ödenen faiz ve sigorta primleri

Gelirler ise, safi istihsal kıymetine dahil amortismanlar, ödünç alınan sermayenin faizleri ve sair masraflar tenzil edildikten sonra baki kalan işçi ve memur ücretlerinin nakdî ve aynı tutarları ile müteşebbis kârları ve ihtiyata ayrılan meblâğlardan ibarettir. Malî mevzuatımıza göre bu gelirlere vasıtasız vergiler de dahildir. Millî gelir bakımından ise, vergiler Devlet memurları maaşlarının tediyesini mümkün kılmakla yeni bir gelir kaynağının teşekkülüne meydan verir. Bu itibarla, yeni gelirler teşekkülüne imkân verdikleri nispette vergilerin, memur ve işçi ücretleri gibi istihsal kıymetlerine dahil bırakılması doğrudur. Ancak Devlet me-

murları maaşları namı altında bunların bir ikinci defa millî gelir tutarına ilâvesi, aynı gelirlerin *mükerreren* gösterilmesini mucip olacağından hatalıdır. Devlet gelirlerinin mütalâası sırasında bu nokta üzerinde durulacaktır.

Millî gelir hesaplarında, ikamete mahsus binaların kira bedelleri ayrı bir madde halinde tahmin edilerek, sınaî ve ticarî müesseselerin işgal ettikleri mahallerin kiralari hesap harici bırakıldığından, bunların safi istihsal kıymeti içinde gösterilmesinde bir mahzur yoktur. Buna mukabil, ödenen faizler ve primler, banka ve sigorta şirketlerinin varidatı meyânında gösterildikleri takdirde, istihsal kıymetlerinden tenzil edilmesi lâzımdır.

İstatistik Umum Müdürlüğü hesaplarında bu hususların hiç birini nazarı itibara almamıştır.

2) «Konjonktür Servisi», *zirai istihsalin safi kıymetini*, nebati mahsullerde %30 ve hayvan mahsullerinde %15 nispetinde tenziller yapmak suretiyle tahmin etmiştir. Başka memleketlere kıyasen yapıldığı bildirilen bu ameliye, müelliflerin nazarında istihsal sırasında sarfedilen maddelerle istihsal masraflarını karşılamaktadır. Bilindiği üzere, bu masrafların başlıcaları tohumluk, gübre, hayvan yemi ile tesisat ve zirai makinelerin idame ve itfa masraflarından ibarettir. İşçilik ücretleri aynı zamanda bir gelir membaı teşkil ettiğinden, millî gelir bakımından masraf mahiyetini haiz değildir. «Konjonktür Servisi» nin, istihsal masraflarının karşılığı olarak kabul ettiği ve umuma teşmil ettiği nispetleri daha yakından tetkik etmemiz faydalı olur. Çünkü bu masraflardan tohumluk ve hayvan yemi, mahsulün nev'ine göre büyük farklar göstermektedir. Meselâ bu masraflar buğday istihsalinde %20 yi geçmezken, arpa ve yulaf gibi bilhassa hayvan yemi olarak kullanılan mahsuller %80-90 nispetinde başka bir istihsal uğrunda imha edilmektedir.

İstatistik Umum Müdürlüğü, bu mahzuru önlemek gayesiyle, beher mahsulün ayrı ayrı tohumluk payını tespitte çalışmış ve neticede safi istihsale varmak için tarla mahsullerinde vasatî %20 ve bağ ve bahçe ürünleriyle hayvan mahsullerinde %10 nispetinde bir masraf payı kabul etmiştir. Fakat hayvan yemi olarak kullanılan ve bu itibarla et ve süt istihsali rakamlarına dahil olan arpa, yulaf, ot ve saman gibi ürünlerin safi gelirler rakamlarına ilâvesi hatalıdır. Bu gibi mahsuller ya süt ve etleri için beslenen veya güçlerinden istifade olunan hayvanlara yedirildiğinden, birinci ahvalde et veya süt istihsali masraflarını teşkil eder, ikinci ahvalde ise, motörlerin mahrukatı gibi enerji istihsali için yapılan bir masraf mahiyetini haizdir. Ancak dış memleketlere ihraç edilen miktarlar başka bir istihsal uğrunda imha edilmediklerinden, safi istihsal kıymetlerine ilâve edilmelidir.

Ziraî borçların bugünkü durumuna göre hesaplanacak faiz yükü ile ziraî tesisat ve makinelerin amortismanı için kabul edilecek münasip bir itfa tahsisatının tefrikinden sonra, ziraatin safi istihsal kıymetine varmak mümkündür. Yalnız bu saydığımız noksanlar dolayısıyla İstatistik Umum Müdürlüğünün ziraat gelirleri olarak verdiği rakamlardan tenzili icap eden meblâğlar:

1943 yılı için 690 milyon, ve
1944 yılı için 460 milyon

lirayı bulmaktadır.

3) İstatistik Umum Müdürlüğünün *sanayi gelirlerinin* hesap şekli üzerinde de durmak lâzımgelir. Burada usul hatasından ziyade *maddî hatalara* raslanmaktadır. İktisadî Devlet teşekküllerinin faaliyeti neticesinde yaratılan gelirlerin hesabı için, beher müessesenin, ayrı ayrı hesap neticeleri ele alınarak imalâttan iptidaî madde ile mahrukat kıymetleri düşülerek safi istihsal kıymetlerinin tespitine çalışılmıştır. Bu arada, menüsuat gibi memleket sınaî faaliyetinde mühim bir mevki işgal eden sanayiden mütevellit gelirlerin hesabı İplik ve Dokuma müessesesinin bilânçolarına istinat ettirilmiştir. Ancak, bu müessesenin satış hasılatı olarak gösterilen meblâğ, dokuma ve iplik satışlarından tereküp ettiğinden, safi rakamlara varılmak için, dokuma satışlarından iplik maliyetlerinin ve iplik satışlarından yapağı ve pamuk gibi iptidaî madde tutarlarının tenzili lâzımgelirken, İstatistik Umum Müdürlüğü iplik safhasını nazarı itibara almamış ve binnetice kabarık rakamlara varmıştır.

Misal olarak aldığımız İplik ve Dokuma Müessesesi (Malatya Bez ve İplik Ş. hariç) faaliyeti dolayısıyla yaratılan gelirler, tarafımızdan iki cepheden tahmin edilmiştir. İstihsal tarihiyle varılan netice gelir unsurlarının cemi suretiyle varılan netice ile mukayese edildiği takdirde, aradaki farkın ehemmiyetsiz olduğu görülecektir. İstatistik Umum Müdürlüğünün vardığı rakamlar ise bunlara nazaran %15 kadar kabarıktır [3].

<i>İstihsal tarihiyle</i> (Milyon T.L.)	1 9 4 3	1 9 4 4
Satışlar	82.6	104.3
İptidaî maddeler:		
İplik	24.7	31.6
Pamuk ve yapağı	3.1	3.6
Sair	3.0	4.1
	50.8	65.0
Amortismanlar	3.1	2.7
Safi istihsal		
	47.7	62.3

[3] Milyon T.L. olarak: 1943 te 58,5; 1944 de 71,1.

	1 9 4 3	1 9 4 4
(Bin T.L.)		
İşçi ücretleri: nakdî	14.244	16.525
» » : aynı	2.800	2.928
Memur ve müstahdem ücretleri	3.125	4.353
Satış vergileri	19.069	21.495
Kâr	10.930	16.926
YBKÜN		
	50.163	62.227

İstihsal tarikiyle yapılan hesapta istihsal yerine satış kıymetlerinin alınmasından mütevellit ayrıca ufak bir fark husule gelebileceği gözönünde tutulmalıdır. Nazarî olarak satışlara mamul stoku fazla veya noksanının maliyet tutarıyla ilâve veya tenzili icap etmektedir.

4) İstatistik Umum Müdürlüğü *ticaret, münakale, banka ve sigorta-cılık* sahalarında çalışanların gelirlerini, piyasaya arz edilen maddelerin müstahsil fiyatıyla müstehlik fiatı arasındaki farktan mütevellit meblâğa tekabül edeceğini ileri sürerek, bu meblâğın, mezkûr maddelerin müstahsil elinden çıkış fiatlarına muayyen nispetlerde ilâveler yapmak suretiyle tespitine çalışmıştır. Bu maksatla İstatistik Umum Müdürlüğü, ziraî istihsal kıymetinin 1943 de %38, 1944 de ise %52 nispetinde ve sanayi istihsalâtının her iki senede de tamamen ticarete intikal ettiğini kabul etmektedir. Ziraî istihsalin ticarete intikal eden kısmında bu iki sene arasında görülen nispet farkları, 1943 yılı buğday mahsulü kıymetlendirilirken, müstahsil fiyatının 40,23 kuruştan, satış fiyatının ise 20 kuruştan tesbit edilmiş olmasından ileri gelmektedir. Yani İstatistik Umum Müdürlüğüne göre, köylünün bizzat istihlâk ettiği buğdayın fiyatı sattığı buğdayın fiyatına nazaran bir misli yüksek bulunmaktadır. Bu garip görüş tarzı üzerinde fazla durulmayarak şu cihet tebarüz ettirilmelidir ki, İstatistik Umum Müdürlüğünün kabul ettiği veçhile sınaî mamulâtın tamamı ticarete intikal etmez. Bu meyanda inşaat sanayii ile küçük sanat erbabının bizzat sattığı mamulât zikredilebilir ki, bu sanatlardan mütevellit gelirler sanayi gelirleri arasında yer almış bulunmaktadır. Diğer taraftan, sanayi istihsalinin büyük bir kısmı tamir ve bakım işlerine taallûk etmektedir ki, bu faaliyetler de ticarete mevzu teşkil etmez.

Müstahsil fiyatıyla perakende fiyat arasındaki marjın ticaret erbabının gelirine tekabül ettiği faraziyesi de hatalıdır. Bu marjın belki yarısına yakın bir kısmı masraftan müteşekkildir. Halbuki İstatistik Umum Müdürlüğü taşıtlarda yakılan kömürden başka hiç bir masrafı ticaret gelirinden tenzil etmemiştir. Malûm olduğu üzere, bilhassa ziraî maddeler ticaretinde bir zayıyat nisbetinin kabulü zaruridir. Bu zayıyat payı, mad-

denin nev'ine göre %1 ile %50 arasında oynamaktadır. Buna ilâveten, toptan ve perakende ticaretin ambalâjlama masrafı ve bu ameliyede sarfedilen malzemeyi küçümsememelidir. Malî ve ticarî müesseselerin istihdam ettikleri müşavir, avukat, doktor gibi kimselerin geliri kısmen bu müesseselerin masrafları arasında yer almaktadır. Ticarethanelerin kira bedelleri için ayrıca bir tahmin yapılmadığından, bunların gelirlerden tenziline lüzum yok ise de, bina, tesisat ve mefruşatın amortismanlarını, tenvir, teshin gibi masrafları gözden kaçırmamak lâzımdır. Bu sahada ecnebî sermayedarlara ödenen faiz, temettü ve komisyonlar da kabarık bir meblâğ teşkil eder. Vergi ve resimler hususunda tekerrürlere meydan verilmemesine bilhassa dikkat edilmelidir. Ticaret odaları ve borsalar aidatı bu meyanda sayılabilir. İstatistik Umum Müdürlüğü bu hususları nazarı itibara almadığından kabarık neticelere varmış bulunmaktadır. Yukarıda sayılan hususlar da gözönünde tutulursa, neticelerin aşağıdaki şekilde değiştirilmesi doğru olur:

	(Milyon T.L. itibarıyla)	
	1943	1944
İstatistik U. Müdürlüğüne göre ticaret gelirleri	2008	2301
Tashihler ve masraflar	750	850
Ticaret gelirleri (yuvarlak hesap)	1260	1450

5) *Ödenen faizler, Devlet borçları, mütekaat ve yetim maaşları* bahislerine ya hiç temas edilmemiş veyahut ta bu mevzular lâyakiyle incelenmemiştir.

Sınai istatistiklerde, safi istihsal kıymetleri, iptidaî maddelerle mahrukat bedellerinin mamul tutarlarından tenzili ile elde edilen miktarlardan ibarettir. Bunlardan ayrıca amortismanlar, istikraz edilen sermayenin faizi ve satış masrafları düşülmekle sanayi gelirleri tesbit edilir. Halbuki İstatistik Umum Müdürlüğü ve ondan evvel «Konjonktür Servisi» safi istihsalı gelire müsavi tutmakta ve binnetice bazı tekerrürlerin husule gelmesini önleyememektedir. Nitekim, «Konjonktür Servisi» ticaret gelirlerine bankaların gayri safi varidatını ilâve etmekte ve fakat bu gelirlerin menbaini arayıp gereken yerlerden lüzumlu tenzilleri yapmamaktadır. Bankalar için bir varidat kaynağı olan ikrazat faizleri borçlulara bir külfet yüklemektedir. İktisadî bünyenin krediden temin ettiği faydalar doğrudan doğruya ölçülememekle beraber, istihsal ve ekonomik faaliyetin inkişafına yardım ederler ve bu itibarla krediden istifade eden müessesenin netice hesaplarında mündemiç bulunurlar.

Dahilî istikrazlara ait faiz tediyelelerinden başka haricî sermayenin

faiz ve temettüünü nazarı itibara almak lâzımdır. Devletin harice olan borçlarıyla bugün tasfiye edilmiş bulunan imtiyazlı şirketlere yatırılan ecnebî sermayenin miktarı ve bunun faiz veya temettü tutarları meçhul değildir. Hususî teşebbüslere gelince, burada kısmen tahminlere müracaat zarureti vardır.

Devletin dahilî istikrazlarına ait faizlerin hususî gelirlere ilâve edilmesi lâzım geldiğine şüphe yoktur. Ancak millî gelir, hususî gelirlerden başka Devlete ait gelirleri de ihtiva ettiğinden, istihkak sahipleri için bir gelir teşkil eden düyunu umumiyeye faizleri binnetice mükelleflere bir külfet tahmil eylemektedir. Binaenaleyh, sadece borçlanmak suretiyle Devlet, millî gelirin artmasını temin edemez. İstikraz edilen para verimli bir işe tahsis edilirse, envestisman mahiyetini iktisap eder ve tahsisten istifade eden teşebbüsün faaliyetinde tebellür eder.

Tekaüt maaşları istihkak sahibi nazarında sair gelirlerden farksızdır. Fakat millî gelire ithal edilmesi başka bir sebebe müstenittir. Bir memur tekaüdiyeye hak kazanmak maksadiyle memuriyeti müddetince mesaisinin tam karşılığını almadığı iddia olunabilir. Bu itibarla, memur maaşlarının bir mütemmimi olmak bakımından tekaüt maaşlarının millî gelire ilâve edilmesinin lâzımgeldiği mütalâa edilebilir.

* * *

İstatistik Umum Müdürlüğünün millî gelir hakkındaki etüdünde görülen bazı hususlara temas ettikten sonra, mezkûr Müdürlüğün *millî refah seviyesinin*, yani *itibarî kıymetlerden fiyat tahavvüllerinin tasfiyesi* ile elde edilen *hakikî (reel) gelirlerin hesabında* tatbik ettiği usulleri tetkik edelim. Daha evvel «Konjonktür Servisi» nin neşrettiği ilk millî gelir tahminlerinde rastlanan enteresan bir noktaya temas edilmesi faydalı görülmüştür. «Konjonktür Servisi», 1927 senesine ait millî geliri 1600 milyon olarak hesapladıktan sonra, bu gelirin, itibarî kıymetiyle 1933/34 senesine kadar %28 nisbetinde düştüğünü ve fakat aynı müddet zarfında perakende fiyatlarda %36 nisbetinde bir tedenni bulunduğundan, millî gelirin, hakikî kıymetiyle %13,5 arttığını ileri sürmektedir. «Konjonktür Servisi» burada şayanı dikkat bir hataya düşmüştür. Zira Türk lirasının 1927 ile 1933 seneleri arasındaki sukutu daha evvel istihsal hesaplarında nazarı itibara alınarak, 1927 yılı millî geliri, paranın 1933 rayicine göre hesaplanmıştır. Nitekim paranın altın esasına göre kıymetinde vukubulan tahavvülü bertaraf etmek maksadiyle 1927 ziraf istihsali 337 milyondan 378 milyona, sınaî istihsal kıymeti de 200 milyondan 220 milyona iblâğ edilmiştir [4].

[4] «Millî Gelir», sahife 7 ve 14.

Halbuki fiyat tahavvülleri şeklinde görülen para kıymetindeki bu değişmeler, fiyat endekslerinde *esasen mündemiç* bulunmaktadır. Bu itibarla, «Konjonktür servisi» 1927 ile 1933/34 seneleri arasında perakende fiyatlarındaki sukutu iddia ettiği veçhile %36 nisbetinde değil, %40 nisbetinde kabul etmiş bulunmaktadır. O tarihten sonraki hesaplarda bu hata tekerrür etmemiştir.

İstatistik Umum Müdürlüğü, millî gelir yekûnlarından fiyat temevvüçlerini bertaraf etmek maksadiyle, bunlara toptan fiyat endeksini tatbik etmektedir. Millî istihsalimizin takriben üçte biri perakende ticarete intikal ettiğinden, kanaatimizce, bu ameliyede toptan fiyat endeksiyle birlikte geçinme endeksinin, yukarıdaki nisbet dahilinde tatbiki doğru olur. Yukarıdanberi arzedilen sebeplerden dolayı, İstatistik Umum Müdürlüğünün millî gelir için verdiği rakamlar 1943 de 1,74 milyar ve 1944 de 1,83 milyar miktarında şişirilmiş bulunmaktadır. Bu itibarla, millî gelirimiz 1943 de 6550 milyonu, 1944 de ise 5940 milyonu geçmemiş olsa gerektir. 1938 fiyatlarıyla ifade olunursa, bu meblâğlar 1280 ve 1420 milyon liraya tenezzül eder.

Millî gelir hacminde vukubulan değişiklikleri endekslerle takip etmek te mümkündür. 1938 yılı 100 itibar olunursa, millî gelirin %60'ından fazlasını teşkil eden ziraat, sanayi, ithalât ve nakliyat hacminin aşağıdaki şekilde inkişaf ettiği görülmektedir:

	Ziraat (1)	Sanayi (2)	İthalât (3)	Nakliyat (4)
1938	100	100	100	100
1939	108	112	82	125
1943	95	115	48	183
1944	89	125	40	177

(1) İstatistik yıllıklarında gösterilen istihsal miktarlarının değişmez fiyatlarla kıymetlendirilen tutarlarına istinaden tanzim edilmiştir.

(2) « Sanayileşme hareketi », İktisat Fakültesi Mecmuasının bu nüshasındaki etüde bak.

(3) «Konjonktür bültenleri» nden alınmıştır (İhracat istihsale dahil olduğundan nazarı itibara alınmamıştır).

(4) D. D. Y. ve D. Dz. Y. nda taşınan esya miktarı.

Bu endeksler ehemmiyet derecelerine göre kıymetlendirilerek umumi bir endeks halinde ifade olunur ve nüfusun artış nisbetiyle karşılaştırılırsa; refah seviyesinde husule gelen tahavvülleri bir dereceye kadar takip etmek imkânı temin edilmiş olur:

	<i>İstihsal</i> (1)	<i>Nüfus</i> <i>artışı</i>	<i>Nüfus başına</i> <i>gelir</i>
1938	100	100	100
1939	108,5	102	106
1943	101,5	107	95
1944	100	108	93

(1) Tatbik edilen ponderasyon emsalleri şunlardır:

Ziraat	61
Sanayi	31
D. D. Y. ve Dz. Y.	3
İthalât	5
	100

Vedat Eldem

BERTRAND NOGARO: LA VALEUR LOGIQUE DES THEORIES ECONOMIQUES

I

Paris Hukuk Fakültesi Profesörlerinden *Bernard Nogaro*'nun yeni bir kitabı çıkmıştır: «*La valeur logique des théories économiques*».

Nogaro, bu küçük kitapta, *Ricardo*'dan *Keynes*'e kadar, muhtelif iktisatçıların nazariyelerine esas tuttıkları unsurları kısaca gözden geçirmektedir. Fakat «*La valeur logique des théories économiques*» bir doktrin hülâsası sayılamaz. Eserin gayesi, nazariyeleri izah etmek değildir. Müellif, sadece, iktisatçıların niçin ve nasıl hataya düştüklerini araştırmaktadır. Kitap, iktisat nazariyeleri hakkında umumî bir kıymet hükmü mahiyetindedir. *Nogaro*, iktisadî fikir cereyanlarını şahsî kanaatlerine göre kıymetlendirmektedir. *Esere tenkit ruhu hâkimdir*.

Nogaro, iktisatçıların hatâyâ düşmelerine ve nazariyeler arasındaki âhenksizliğe başlıca sebep olarak, *metod meselesini* göstermektedir. Müellife göre, iktisadî meseleleri istidlâl usulüne dayanarak izaha çalışan ilim adamları, şümülü mahdut hâdiselerden umumî temayüller çıkarmak temayülündedirler. Nazariyenin kaynağını teşkil eden hâdiseler hakkında yanlış teşhis konması, bazı unsurların ihmal edilmesi, hakikatlerin önceden yerleşmiş kanaatlere göre tefsir edilmesi ve müphem tâbirlere dayanarak fikir oyunları yapılması bir çok eserlerin kıymetini düşürmektedir.

Nogaro, istikra ve müşahede lehinde bariz bir tercih göstermektedir. Kanaatince, istikra veya istidlâlden birini veya diğerini «*a priori*» olarak